

ODLUKA O DODJELI nagrade Gong za građanski aktivizam i razvoj demokracije

Povjerenstvo u sastavu: *Suzana Jašić*, predsjednica, *Vesna Kesić*, *Sandra Pernar*, *Berto Šalaj* i *Neven Šantić*, na sastanku održanom 10. svibnja 2009. u Zagrebu donijelo je odluku da se nagrada *Gong za građanski aktivizam i razvoj demokracije* u 2010. godine dodijeli dr. Srećku Sladoljevu i inicijativi Pravo na grad.

Obrazloženje:

Dr. Srećko Sladoljev upozorio je javnost na nerealno prikazivanje opasnosti od virusa H1N1 (svinjske grupe) i sumnjivu valjanost nedovoljno ispitanog cjepiva, te ukazao na netransparentan način naručivanja i dobave cjepiva. Ukazao je i da odgovornost za učinke i nuspojave cjepiva neće snositi proizvođač, već Imunološki zavod čiji je bio zaposlenik i član NO-a. Dr. Sladoljev također je ukazivao na netransparentan postupak privatizacije Imunološkog zavoda, zbog čega ga je Uprava suspendirala s posla i protiv njega podnijela kaznenu prijavu zbog sumnje u kazneno djelo širenja lažnih i uznemirujućih glasina. Iako mu je Ministar zdravstva nudio povratak na posao prije okončanja sudskog postupka kojeg je pokrenuo zbog suspenzije, Dr. Sladoljev je ponudu odbio, ustrajući na tome da spor riješi pravna država, a ne politika.

Inicijativa **Pravo na grad** koju zajedno vode udruge Pravo na grad i Zelena akcija, usmjerena je na očuvanje javnih gradskih prostora za potrebe i u funkciji građana, protiv upravljanja javnim prostorom na štetu javnog interesa i protiv isključivanja građana iz odluka o prostornom razvoju Zagreba. U 2010. Pravo na grad je pod nazivom „Ne damo Varšavsku“ pokrenulo niz inicijativa i akcija za očuvanje javne pješačke zone u središtu grada i protiv žrtvovanja javnog i pješačkog prostora privatnim interesima jednog poduzetnika. Svojom kampanjom Pravo na grad sustavno ukazuje na neodrživu prostornu politiku u Zagrebu, na moguće izvore korupcije i netransparentno djelovanje gradske vlasti. U svoje kreativne akcije Pravo na grad privuklo je i uključilo tisuće građana i građanki. Time je inicijativa zadobila značenje šire od gradskog i postala simbol kreativnog i nenasilnog otpora građana neracionalnoj i prema njima neprijateljskoj politici prostornog razvoja u cijeloj zemlji.

Nagrada će dr. Sladoljevu i predstavnicima Prava na grad biti uručena u subotu, 29. svibnja u 11.30 sati u Vrgorcu, polivalentna dvorana, Tina Ujevića 8.

Nakon dodjele nagrade, u podne će se održati javni skup na temu „Sređivanje popisa birača – izmjene Zakona o prebivalištu s ciljem da se razmotri problem popisa birača koji je eskalirao u Vrgorcu za vrijeme lokalnih izbora 2009., a u svjetlu najavljenih izmjena Zakona o prebivalištu i boravištu građana. Na skup su pozvani Vladimir Šeks, potpredsjednik Hrvatskog sabora, saborski zastupnici XI. Izborne jedinice (tzv. dijaspora), Dragan Čović, predsjednik HDZ-a BiH, Borislav Matković, gradonačelnik Vrgorca, Ratko Gajica, saborski zastupnik, Josip Kregar, profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu i Marko Rakar, aktivist.

O nagradi Gong za građanski aktivizam i razvoj demokracije

Često se uočava da su građani Hrvatske pasivni i indiferentni spram političkih procesa, razina participacije u građanskim inicijativama i organizacijama za opće dobro vrlo je niska, u društvu vlada nepovjerenje u institucije i uopće u politiku, razina informiranosti hrvatskih građana je niska, a demokratska politička kultura nedovoljno razvijena. S druge strane, uključenost organizacija civilnog društva u političke procese nije zanemariva. Posljednjih desetak godina OCD-i su postali važan politički faktor kojeg donositelji odluka ne mogu ignorirati, kao i važan sukreator u formiranju javnog mnijenja.

Kako razvijenost nekog društva određuju količina i kvaliteta uspostavljenih odnosa, aktivnih organizacija civilnoga društva te informiranih i angažiranih građana, nužno je na razne načine poticati te procese.

Na tome tragu, Vijeće GONG-a osmislilo je ovu nagradu kao doprinos promociji građanskog aktivizma i vrijednosti civilnoga društva koje su izgurane na margine najvećeg dijela medija, a u obrazovni sistem nisu još sustavno ušle. Nagrađujući one koji su u svom angažmanu bili glasni, inovativni i hrabri željelo se omogućiti dodatan prostor za promociju osoba, inicijativa, udruga i akcija od javnoga interesa. U Hrvatskoj nedostaje aktivizma svake vrste, a konformizma ima previše, pa su stoga javna isticanja pozitivnih primjera građanskih akcija prijeko potrebna. Nadamo se da će ova nagrada tome doprinijeti.

Na javni poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu nagrade Gong, zaključno s 21. travnjem 2010., pristiglo je 9 prijedloga:

1. Ante Šalinović predložio je Marka Rakara.
2. Fond Hipokrat i Zaklada Slagalice predložili su dr.sc.Srećka Sladoljeva.
3. Gradska knjižnica Zadar predložila je Gradsku knjižnicu Zadar.
4. Neda (Urša) Rakar – Gamulin predložila je inicijativu „Pravo na grad“ Prava na grad i Zelene akcije.
5. Petar Hajdić preložio je Petra Hajdića.
6. Mr.sc. Suzana Kunac predložila je plenum Filozofskog fakulteta Zagreb.
7. Svjetlana Marijon predložila je udruhu Zamisli.
8. Udruga Dijak predložila je Mirjanu Lovreković.
9. Udruga Zelena Istra predložila je udruhu Zelenu Akciju.

Povjerenstvo je ustanovilo da su svi prijedlozi podneseni i obrazloženi sukladno Javnom pozivu, osim prijedloga Petra Hajdića jer prema Pravilniku o dodjeli nagrade Gong, pojedinac ne može predložiti sam sebe. U razmatranje je ušlo osam prijedloga.

Povjerenstvo smatra da je na tragu takvog razmišljanja pristigao veliki broj kvalitetnih prijedloga, iako smo možda očekivali više inicijativa i više građanskog aktivizma koji se odvijaju izvan Zagreba, a o kojima, zbog stanja u medijima, nacija nije dovoljno informirana.

Kako je za nagradu predloženo 5 udruga i inicijativa te 3 pojedinaca, Povjerenstvo je odlučilo da razdvoji prijedloge kolektivnih akcija od prijedloga koji su se odnosili na građansku hrabrost i inicijative pojedinaca. Smatrajući da je riječ o podjednako važnim, ali različitim oblicima građanskog aktivizma koji, u oba slučaja, nadilazi redovite djelatnosti udruga, ili profesionalnog obavljanje redovitog posla pojedinaca/pojedinki, u uži izbor za nagradu ušli su Srećko Sladoljev kao pojedinac, te kampanja Pravo na grad i Plenum Filozofskog fakulteta kao kolektivne akcije. I Pravo na grad i Plenum FF-a ocijenjeni su kao hrabre i kreativne kampanje koje su ohrabrile i pokrenule na akciju i grupe izvan Zagreba, Plenum je, nakon duljeg vremena pasivnosti, vratio studente u politički prostor i iznašao u svjetskim razmjerima inovativne oblike kolektivnog odlučivanja i direktne demokracije. No Povjerenstvo je na kraju odlučilo da nagradu za kolektivnu akciju dodijeli Pravu na grad kao dugotrajnoj, dobro organiziranoj i upornoj akciji koja je okupila jako veliki broj aktivista i aktivistica, građana i građanki iz svih slojeva društva i uspjela proizvesti promjenu u načinu razmišljanja građana, ali i funkcioniranja gradskih i državnih institucija.

Povjerenstvo je na kraju odlučilo da ove godine nagradu Gong podijeli između Srećka Sladoljeva, kao primjera individualne građanske hrabrosti i ustrajnosti i kampanje Pravo na grad, kao odlično osmišljene kolektivne akcije koja stalno pronalazi nove načine djelovanja i utjecaja, potiče građane na angažman i okuplja velik broj aktivista i aktivistica.

GONG i Povjerenstvo čestitaju dr. Sladoljevu i Pravu na grad.

Suzana Jašić, predsjednica povjerenstva za nagradu Gong v.r.

Vesna Kesić, predsjednica Vijeća GONG-a, v.r.

Naglasci o dobitnicima nagrade iz podnesenih kandidatura

Dr. Srećko Sladoljev godinama je bio član svih tijela i ustanova Imunološkog zavoda u Zagrebu, čime je imao i zakonsku obavezu sudjelovati u nadzoru poslovnih, pravnih, financijskih i organizacijskih odluka vrha IZ-a u postupku privatizacije. Dr. Sladoljev se korupciji suprotstavio glasno i angažirano kad je smatrao da se poslovne odluke donose protivno zakonima te pravnim aktima tvrtke. Bio je jedan od nekolicine stručnjaka koji su javno izrekli sumnje u prenapuhanu opasnost od virusa H1N1 (virus svinjske gripe), a javnim istupom upozorio je na činjenicu kako cjepivo nije dovoljno ispitano, a da za (ne)učinkovitost i nuspojave ne odgovara proizvođač, nego Imunološki zavod. Unatoč ponudi Ministra zdravstva da ga vrati na posao i prije okončanja sudskog procesa koji je Imunološki zavod pokrenuo protiv dr. Sladoljeva, on na to nije pristao, ustrajući da spor riješi zakonitim putem, odnosno da spor riješi „pravna država“, a ne politika. Sudjelovao je i u pisanju knjige D. Gorjanskog: „Korupcija u hrvatskom zdravstvu“ u kojemu je objelodanio nepravilnosti u radu Imunološkog zavoda. Zbog stalnog ukazivanja na netransparentnost u privatizaciji Imunološkog zavoda te iznošenja istine o cjepivu, dr. Sladoljev dobiva suspenziju do izvanrednog otkaza, a uz to Imunološki zavod protiv njega podiže kaznenu prijavu radi sumnje u počinjenje kaznenog djela širenja lažnih i uznemirujućih glasina.“

Važnost djela dr. Sladoljeva očituje se u sljedećem:

- njegovom je upornošću i hrabrošću obustavljena je netransparentna pretvorba Imunološkog zavoda što pokazuje da se hrabrim djelovanjem mogu zaustaviti procesi koji štete općem dobru;
- njegovom je hrabrošću i javnim nastupima hrvatsko građanstvo očuvano je od bespotrebnog i uvijek moguće opasnog masovnog cijepljenja;
- unatoč suspenziji, nije pristao na nelegalno vraćanje na posao koje mu je nudio Ministar, već ustraje na djelovanju pravne države te unatoč teškoj životnoj situaciji, upućuje na povjerenje koje građani moraju imati u pravnu državu;
- iznošenjem nepravilnosti u radu Imunološkog zavoda u knjizi „Korupcija u hrvatskom zdravstvu“ dr. Sladoljev objelodanjuje sudionike te afere, jasno šaljući poruku kako se se „korupcija ne isplati“ te da „korupcija ostavlja trag“, za koji će, prije ili kasnije, javnost ipak doznati.

Predlagači svoj prijedlog temelje na činjenici, a Povjerenstvo se slaže, da se dr. Sladoljev u svojim postupcima vodio interesima društva, a ne svojim osobnim interesom te što je, unatoč mogućim posljedicama (otkazu, pa čak i kaznenom progonu), postupio prema osobnoj savjesti nadređujući javni interes osobnoj sigurnosti.

Vjerujemo kako ponašanje dr. Sladoljeva može potaknuti osvještavanje javnosti, a naročito potaknuti druge pojedince u djelovanju za pravnu državu.

Pravo na Grad je inicijativa i kampanja usmjerena protiv prekomjerne ekonomske eksploatacije prostora, upravljanja prostorom na štetu javnog interesa, neodržive prostorne politike i isključivanja građana iz odluka o prostornom razvoju Zagreba. Pokrenuta je 2006. kao neformalna inicijativa organizacija civilnog društva s područja mladih i nezavisne kulture, a 2009. je formalizirana kao udruga građana. Sve aktivnosti Prava na grad provode se u partnerstvu sa Zelenom akcijom, a zajednički naziv za te aktivnosti, odnosno kampanju, je Pravo na grad.

Najvidljivija i kontinuirana zajednička aktivnost Prava na grad i Zelene akcije od samog početka je javno djelovanje protiv planirane izgradnje trgovačkog centra s garažom Hoto grupe u bloku na Cvjetnom trgu. Riječ o projektu koji zahtijeva ukidanje dijela pješačke zone u Varšavskoj ulici, rušenje zaštićenih povijesnih zgrada, povećava izgrađenost unutar bloka za više od 100

posto te privlači količinu automobila koja će u onemogućiti odvijanje javnog prometa u tome dijelu grada. U trenutku kada je predstavljen javnosti, takav je projekt prema važećim pravilima bilo nemoguće izvesti, no, nizom pogodovanja, usprkos snažnom protivljenju javnosti, gradska ga je vlast omogućila. Najvažnije obilježje kampanje Pravo na grad je pristup temeljen ne samo na priopćenjima, konferencijama za medije i javnim skupovima, već prije svega na javnim akcijama koje svojom atraktivnošću odgovaraju na zatvorenost i populizam mainstream medija. Zahvaljujući tome, slučaj Cvjetni trg postao je stvarno, ali i simboličko mjesto otpora korumpiranoj prostornoj politici, ne samo za građane Zagreba.

Od 2006. do danas proveden je velik broj javnih akcija, a neke od najvažnijih su:

- akcija "Totalna rasprodaja" u kojoj je na zgradu na Cvjetnom trgu izvršena cerada s natpisom "Totalna rasprodaja". Tom je akcijom u prosincu 2006. javnost po prvi put upoznata s planom izgradnje shopping centra.
- peticija protiv devastacije Cvjetnog trga i Donjeg grada (proljeće 2007.) koju je potpisalo preko 54.000 građana;
- prosvjedno pjevanje pjesme "Padaj silo i nepravdo" ispred Gradske skupštine uoči sjednice na čijem je dnevnom redu bila promjena GUP-a vezana za projekte u donjogradskim blokovima kojom se pogoduje investicijama poput one na Cvjetnom trgu (srpanj 2007).
- preimenovanje Trga Petra Preradovića u Trg žrtava Milana Bandića (listopad 2007.)
- bučni prosvjed u Varšavskoj ulici koji je okupio preko 4 tisuće građana (siječanj 2008.)
- akcija "Mjesto zločina" u kojoj je zgrada Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva omotana trakom s natpisom "mjesto zločina" - kako bi se upozorilo na šutnju i odobravanje projekta od strane tog Ministarstva (studeni 2008.)
- "Mutna" - kampanja za izmišljeni *brand* izvorske vode kojom se uobičajenim metodama marketinga plasiralo poruke o korupciji zagrebačke gradske vlasti (proljeće 2009.)

U siječnju 2010. u Varšavskoj su ulici trebali započeti radovi na iskopu ulazno-izlazne rampe za garažu. Aktivisti Prava na grad i Zelene akcije uspješno su blokirali pokušaj da se započne s radovima, a zahvaljujući žalbama stanara iz Varšavske ulice, ti su radovi odgođeni. Od tada počinje nova faza zajedničkog djelovanja Prava na grad i Zelene akcije: čuvanje Varšavske ulice od početka građevinskih radova i okupljanje masovne podrške građana za ovaj cilj, odnosno kampanju "Ne damo Varšavsku!" kroz blokadu pokušaja početka radova kavezima i cijevima (22. siječnja), okupljanje građana u "živi zid za Varšavsku", postavljanje info-točaka (kontejnera) u Varšavskoj ulici sa stalnim dežurstvima građana i aktivista (5. - 10. veljače), prosvjed protiv krađe Varšavske (10. veljače) koji je usprkos iznimno lošim vremenskim uvjetima okupio velik broj građana (u noći nakon prosvjeda su akcijom interventne policije uhićeni aktivisti koji su dežurali u kontejnerima); urudžbiranje prijava 600 građana urbanističkoj inspekciji Ministarstva graditeljstva vezanih za Detaljni plan uređenja (DPU) bloka na Cvjetnom trgu (17. veljače); uručivanje kaznene prijave USKOK-u protiv zagrebačkog gradonačelnika zbog Varšavske ulice i prosvjedno pjevanje pjesme "Zagreb te zove" ispred navedene institucije (7. travnja).

Predlagačica naglašava, a Povjerenstvo je suglasno da je Inicijativa Pravo na grad uspješno stvorila koaliciju raznolikih aktera civilnog društva i široku mrežu kontakata s građanima i volonterima koji su spremni ulagati vrijeme i energiju u kampanju. Također, okupila je stručnjake, javne djelatnike i ugledne građane koji su spremni uložiti svoj ugled u ciljeve kampanje. U tom je smislu Pravo na grad generiralo značajan socijalni kapital u civilnom društvu. Nadalje, Pravo na grad i Zelena akcija razvili su inovativan pristup javnom djelovanju temeljen na kontinuiranoj prisutnosti i taktici djelovanja protiv zatvorenog

medijskog okruženja i populističke politike. Konačno, Cvjetni trg, a naročito Varšavska ulica postali su bitno šire pitanje od lokalnog problema. Ovaj je slučaj postao simbol na nacionalnoj razini za neodrživu prostornu politiku, koruptivnu spregu politike i građevinskog biznisa i zahtjev za stvarnim sudjelovanjem građana u odlukama o prostornom razvoju. Zahvaljujući, između ostalog i kampanji Pravo na grad, pitanje devastacije prostora ušlo je na nacionalnu političku agendu. Ovo je pak ohrabrilo grupe građana i inicijative u drugim dijelovima zemlje da se javno angažiraju protiv lošeg upravljanja prostorom u svojim lokalnim zajednicama (Split, Dubrovnik ...). U tome smislu danas možemo govoriti o novonastajućem polju djelovanja u civilnom društvu u Hrvatskoj.